

ut mihi per epistolam Myllus noster significavit, ita est a Franc. Fabricio, homine eruditissimo, illustratus Commentario, ut non modo Paulo Orosio, sed Historiæ adeo universæ Græcorum, Romanorumque lucem prætulisse videatur. Eos tamen libros VII denovo ad membranas tuas et Coloniensium Ludovicus Lautius Belga olim contulit. Quas Notas tuo potissimum rogatu recensui, et magnam partem constare comperi Fabricii Notis, quas idcirco segregavi, ne et bis eadem lector cum tædio legere cogeretur; et alienis ornata pennis Æsopica cornicula risum moveret, sed propria illi attribui, mittoque ad te, ut, si videbitur, reliquis adjungas, cum accessione aliqua variantis scripturæ. Nam quæ nos obiter legendo, atque emendando ad oram ascripsimus, dum Fastos Magistratum, Annalesque Rom. integros Stephani Vinandi Pighii typis edimus Plantinianis, eas æquibonique ut facias, majorem in modum rogo quæsoque. Illud interim coronidis vice adjungemus, quod istorum nemini in mentem venit, cur hæc olim

A Orosii Historia inscripta fuerit *Ormesia mundi*: vitiose, ut equidem arbitror, ac Barbari sæculi culpa, cum non Græcæ modo litteræ, sed et Latinæ, paucorum hominum essent, jacerent, ac mutæ conticescerent. *Orchestra* enim inscribendam potius, nominandamque primus vidit doctissimus idem Pighius in Hercule Prodicio, qui liber est de optima Principis institutione et iter continet Romam versus *Caroli* ducis Cliviæ ac Juliæ filii, anno sæculari sæcro 1575, quo anno in complexu Gregorii XIII Romæ princeps ille summæ spei exspiravit, conditusque jacet in æde *B. Mariæ Animatum*, proxime ad tumulum Adriani VI Belgæ Pont. Max. Sed cur *Orchestra*, inquires? An quia veluti theatrum rerum gestarum representat? an quia a mundi descriptione orditur? Quid autem *Orchestra* sit, in Amphitheatro suo docet Lipsius noster cap. 14 et in Onomastico **B** Julius Pollux lib. IV cap. 19. Vale, mi Choline, et hac nostra in Orosium fruere qualicumque industria. Antuerpiæ 1614.

NOTITIA GALLANDII IN PAULUM OROSIUM.

Paulus Orosius presbyter, natione Hispanus et civis Tarraconensis, claruit extremo pene Honorii imperatoris tempore, ut scribit Gennadius (a). Gentem suam ac patriam prodit ipsemet auctor his verbis (b): Exstant adhuc per diversas provincias in magnarum urbium ruinis parvæ et pauperes sedes, signa miseriarum et nominum iudicia servantes: ex quibus nos quoque in Hispania TARRACONEN NOSTRAM ad consolationem miserie recentis ostendimus. Ex Hispania in Africam eo nomine peregrinationem suscepit, quo contribulibus suis, pravis hæreticorum erroribus infectis, medelam ac salutem ex sancto Augustino referret. Id porro cum ab ipso sancto doctore, tum in primis ab eodem Orosio edocemur. Et ille quidem in epistola ad sanctum Hieronymum: (c) Ecce, inquit, venit ad me religiosus juvenis, catholica pace frater, ætate filius, honore compresbyter noster, Orosius, vigil ingenio, promptus eloquio, flagrans studio, utile vas in domo Domini esse desiderans, ad refellendas falsas perniciosasque doctrinas quæ animas Hispanorum multo infelicius, quam corpora barbaricus gladius, trucidarunt! Nam inde ad nos usque ab oceani littore properavit, fama excitus, quod a me posset de his quæ scire vellet, quidquid vellet, audire. Et iterum ad Evodium episcopum scribens (d), meminit sanctissimi ac studiosissimi juvenis presbyteri Orosii, qui ad nos, ait, ab ultima Hispania, id est ab oceani littore, solo sanctorum Scripturarum ardore inflammatus, advenit. Hæc Augustinus. Orosius vero in eandem sententiam, ipsum alloquens sanctum doctorem, hæc habet (e): Ad te

per Deum missus sum: de te per eum spero, dum considero qualiter actum est, quod huc venirem. Agnosco cur venerim; sine voluntate, sine necessitate, sine consensu, de patria egressus sum, occulta quadam vi actus, donec in istius terræ litus allatus sum. Illic demum in eum respiciam intellectum, quod ad te venire mandabar. Impudentem non iudices, si accipis confidentem... Dilacerati gravius a doctoribus pravis, quam a cruentissimis hostibus sumus. Nos confitemur offensam: tu pervides plagam: quod solum superest, adjuvante Domino, largire medicinam.

Ex quibus ergo plane conficitur, eos errare sive qui Orosium ab Europio et Paulo, Hispanis ut videtur episcopis (f), in Africam ad sanctum Augustinum fuisse legatum asserunt; sive qui ab Herote et Lazaro Galliarum præsulibus eundem illuc missum existimant. Duos quidem priores antistites memorat Orosius (g): sed ex ejus verbis ii videntur vel ante ipsum in Africam perrexisse, vel saltem cum eodem ibidem exstitisse; quo scilicet, haud secus ac ipse Orosius, pro Hispanorum salute a sancto Augustino auxilium expeterent acciperentque: quibus propterea idem sanctus pater librum *de Perfectione justitiæ hominis* inscripsit (h). Posteriores vero episcopi Gallicani, Herotes et Lazarus, cum ambo suis pulsæ sedibus in Palæstinam contendissent Pelagianos oppugnaturi, ibique dudum agentem Orosium, ut mox dicemus, ea ipsa de causa deprehendissent; eidem jam jam in Africam regressionem meditantem litteras ad concilium Carthaginense dedere, teste Augustino (i):

(a) Gennad. de Vir. Illustr. cap. 59.

(b) Oros. Hist. lib. VII, cap. 22.

(c) Aug. epist. 166, num. 2, opp. tom II, pag. 583.

(d) Id. epist. 167, num. 15, ibid. pag. 638.

(e) Oros. Consult. ad August. § 1.

(f) Tillem. tom. XIII, pag. 1006, not. 57 sur S. Augustin.

(g) Oros. Consult. 1 c.

(h) Aug. opp. tom. X, pag. 167.

(i) Id. epist. 175, num. 4, opp. tom II, pag. 617.

ut propterea nullus ex laudatis episcopis auctor fuerit Africanæ peregrinationis Orosii; quippe qui *sine voluntate, sine necessitate, sine consensu, de patria egressus, occulta quadam vi actus* illuc fuerit, quemadmodum eum loquentem modo audivimus. Neque vero huic Orosianæ assertioni ea obstare videntur, quæ ipse alibi narrat (a) de persecutione in solo patrio a barbaris sibi illata, quo tempore nimirum Gotli ac Suevi Hispanias invaserant: cujus proinde persecutionis declinandæ causa, quadam necessitate compulsus sibi fuga consulendum duxerit. Nam persecutionis quidem barbaricæ vi adactus, ex Hispaniis pedem retulit. Verum alio contendere quam in oras Africanas, integro animo ac libero potuisset, ubi tutius vitam duceret: adeoque *sine necessitate*, ut ipse ait: ac libens eo demum confugit. Qua de re ipsum audiamus (b): *Mihi autem, inquit, prima qualiscumque motus perturbatione fugienti, quia de confugiendi statione securo, ubique patria, ubique lex et religio mea est: nunc me Africa tam libenter excepit, quam confidenter accessi: nunc me, inquam, ista Africa excepit pace simplici, sinu proprio, jure communi.* Et reliqua, digna sane quæ apud ipsum auctorem perlegantur.

Primum Orosii appulsum in Africam sive post initium anni 415, sive ante medium ejusdem anni figendum cum viris doctis (c) ducimus: secus atque visum Norisio (d) ejusque assectatori Pagio (e), quorum utriusque præcedente anno 414 id contigisse, statuere placuit. Hippone itaque apud Augustinum degens Orosius, postquam sui causam itineris sancto doctore suggestisset, eidem postmodum *Consultationem seu Commonitorium* obtulit *de errore Priscillianistarum atque Origenistarum*, ab eo enixe petens (f), *ut perspectis omnibus morbis medicinam adhibere festinaret.* Annuit Orosio Augustinus; ejusque Consultationi respondens, librum eidem inscripsit (g). Utriusque operis semel iterumque meminit sanctus pater (h). Quandoquidem vero inter Orosii interrogata et illud censebatur *de origine animæ*; ad hanc difficillimam solvendam quæstionem impari se professus sanctus Augustinus, presbyterum nostrum Hispanum ad Hieronymum doctorem maximum remittendum censuit, cum duabus inter cætera epistolis eidem inscriptis, in quarum priore sub initium hæc habet (i): *Docui hominem (Orosium) quod potui: quod autem non potui, unde discere posset admonui, atque ut ad te*

iret hortatus sum. Idque alibi præterea tradit, ad Evodium episcopum scribens (j). Augustino morem gessit Orosius; qui propterea de suo adventu in Palæstinam verba faciens, hæc ait (k): *Latebam in Bethlehem, traditus a patre Augustino, ut timorem Domini discerem, sedens ad pedes Hieronymi.* Hinc porro ad Augustinum rescribens ipsemet Hieronymus (l): *Virum honorabilem, inquit, fratrem meum, filium dignationis tuæ, Orosium presbyterum, et sui merito et te jubente suscepti.* Acceptis itaque ab Augustino duabus epistolis ad Hieronymum verno tempore anni 415 scriptis, Hippone solverit statim Orosius et in Palæstinam perrexerit: illic enim eum jam egisse mense Julio exeunte ejusdem anni 415 ex mox dicendis competum fiet.

Interea dum apud Hieronymum diversaretur Orosius, cunctaque ibi enarrasset quæ Carthagine adversus Pelagianos peracta fuerant; his auditis Joannes Hierosolymitanus qui a Pelagio illic idem degente deceptus, eum veluti orthodoxum existimabat, rem agere judicio decrevit: indictaque propterea urbanasynodo, ad eam Orosium accivit. Qui deinceps dolosis adversariorum artibus tamquam hæreticæ pravitatis assertor notatus, librum postmodum edidit apologeticum, ubi sui defensionem pluribus prosecutus, unum insectatur Pelagium. Longum esset ire per singula, quæ illo in conventu gesta fuisse perhibentur. Ea namque satius fuerit ediscere ex ipso auctoris nostri Apologetico, quem infra exhibemus. Interim vero unum alterumve pro instituti nostri ratione advertere opportunum ducimus. Et primum quidem statuendum videtur, pertinere conventum illum Hierosolymitanum ad annum 415, quo ex Africa verna tempestate discedens Orosius, in Palæstinam contendit, ut superius vidimus. Diem vero quo conventus idem coactus est, fuisse 28 Julii, ex ipsomet Orosio erudimur. Constat enim (m), eum *post dies quadraginta et septem* ab habito conventu, Hierosolymam rediisse *primo Encæniorum die*: qui quidem, dies erat 15 Septembris, ut tradit Nicephorus (n), *τρισκαιδέκατη δ' ἦν Σεπτεμβρίου μηνός*: quod probe animadvertit Valesius (o), ac post eum Tillemontius (p). Verum Norisio (q), Benedictini (r), Vallarsius (s) aliique ab interprete Lango decepti qui aliud agens Nicephori verba reddidit, *Erat is decimus quartus mensis Septembris dies*, primum Encæniorum diem in 14 Septembris incidisse asserunt. Erratum

(a) Oros. Hist. lib. III, cap. 20.

(b) Id. ibid. lib. V, cap. 2.

(c) BB. Admonit. tom. X opp. Aug. pag. 165, post. med.; Baller. Observ. lib. I, cap. 4, § 4, pag. 863 tom. IV opp. Noris.

(d) Noris. Hist. Pelag. lib. I, cap. 6, p. 68 seq. opp. tom. I.

(e) Pagi. ad ann. 414, § 6.

(f) Oros. Consult. ad Aug. § 4.

(g) Aug. opp. tom. VIII, pag. 611.

(h) Id. lib. II Retract. cap. 44, opp. tom. I, pag. 57, et in epist. 169, num. 15, tom. II pag. 608.

(i) Aug. epist. 166, num. 2, tom. II pag. 584.

(j) Id. epist. 166, num. 13, pag. 608.

(k) Oros. Apolog. § 3.

(l) Hieron. epist. 154, num. 1, opp. tom. I, pag. 1036, edit. Veron.

(m) Oros. Apolog. § 7.

(n) Niceph. Call. Hist. eccl. lib. VIII, cap. 50, tom. I, pag. 653.

(o) Vales. ad Euseb. Vit. Const. lib. IV, cap. 46.

(p) Tillem. Mem. eccl. tom. XIII, pag. 668.

(q) Noris. Hist. Pelag. lib. I, cap. 7, opp. tom. I, pag. 74.

(r) BB. in Append. ad tom. X Aug. pag. 74, not.

(s) Vallars. ad opp. Hieron. tom. II, pag. 373, sub fin. et tom. I, in recens. epist. num. 155.

idem erravit quoque Pagius (a), Norisium ut assolet A de potestate liberi arbitrii, altera de perfectione hominis in vita mortali; quas unas Hieronymus (n) in oriente agitabat, suarumque partium presbyteris persuaserat; ita ut Pelagio magnam inde invidiam facerent. Ambæ vero tam subtiliter ad Scholæ *ἀριβίτων*, tamque solide ad fidei regulam solvuntur (in hocce Orosii Apologetico); ut affirmare non dubitem, nihil fere melius scriptum olim primis temporibus, nihil veterum monumentorum superesse consequentibus temporibus utilius.)

Porro alterum quod animadvertere nostra magis interesse arbitramur, versatur in asserendo auctori nostro cum viris doctis Apologetico cujus modo mentionem fecimus. Nimirum Jansenius egregium istud opusculum ab aliquo exercitationis causa fuisse conscriptum existimat (c). Wastelius vero iis quæ ex Jansenio hausit, illud quoque adiecit, Novatianismi ac Nestorianismi reum esse Orosiani opusculi auctorem (d). « Non est hic locus, ut Labbei verbis utamur (e), acerbius invehendi sive in episcopum Ipreensem, sive in Wastelium Carmelitam; qui futilibus, sed fucatis in speciem argumentis eximium illud opus apologeticum in suspicionem *νοθίας* adducere voluerunt, contra nitente eruditorum fere omnium virorum exercitu. » Verum ad eos refellendos unus præsto sit Augustinus, qui actorum conventus Hierosolymitani, ab Orosio in suo Apologetico digestorum, excerpta libro *de Gestis Pelagii* intexuisse comperitur (f). Quod ut lectori manifestius constet, viros clarissimos adeas, si lubet, qui hujusce Apologetici sinceritatem acriter propugnarunt: Norisium (g), inquam, in primis et Garnerium (h) : quos deinceps sunt assectati, Pagius (i), Papebrochius (j), Tillemontius (k), Natalis Alexander (l), alii. Et optimo quidem jure hujusmodi Apologeticus Orosio assertus. « Nam ut ait Garnerius (m), ab Augustino testimonium habet, stylus auctorem demonstrat, mss. codices Orosii nomen præferunt; et ii soli repugnant quorum interest a tanto viro tamque antiquo scriptore et, quod præcipuum est, tam nobili discipulo Hieronymi atque Augustini, arma non suppeditari, quibus et ipse olim Pelagium vicerit, et ipsi nunc vicissim a catholicis vincantur. » Hæc vir doctus; qui et ista postremo addit, operis præstantiam rursus inculcans: « Quæstionum, inquit, a Pelagio notarum duæ tantum hoc in libro tractantur: altera

de potestate liberi arbitrii, altera de perfectione hominis in vita mortali; quas unas Hieronymus (n) in oriente agitabat, suarumque partium presbyteris persuaserat; ita ut Pelagio magnam inde invidiam facerent. Ambæ vero tam subtiliter ad Scholæ *ἀριβίτων*, tamque solide ad fidei regulam solvuntur (in hocce Orosii Apologetico); ut affirmare non dubitem, nihil fere melius scriptum olim primis temporibus, nihil veterum monumentorum superesse consequentibus temporibus utilius.)

Sed nondum sermo de Orosiano Apologetico abruptendus. Nimirum postremæ hujus opusculi parti (o) haud pauca ex libro sancti Augustini *de Natura et Gratia* (p) fuisse intexta compertum est; quæ propterea merito ab eruditis rescinduntur. Hujusmodi assumentum Schottus primus detexit (q); deinde vero latius exposuit Vossius (r): qui et alibi rem eandem pertractans, casu factum existimat (s), ut quis librarius aliquas Augustini pagellas, easque inversas et trajectas, permiscuerit Orosianis. His vero, subdit, semel incuria aliqua admissis et cum Orosianis postea compactis, factum fuit ut tamquam Orosiana legerentur a lectore parum attento, et in Augustini lectione non multum versato. Qua de re videas quoque, si vacat, Norisium (t), Garnerium (u) ac Tillemontium (v). Horum itaque virorum eruditorum ductu, excerpta Augustiniana ab Orosii Apologetico sejuncta edidimus; et de inversione ac traiectione lectorem in notis subjectis admonuimus. Quam quidem curam est sane cur miremur fuisse ab Havercampo neglectam. Illud præterea in primis admonere præstat, quod cum Apologetici textum pluribus in locis depravatum in Havercampi editione compareat; illum idcirco quantum in nobis situm fuit emaculare studuimus, Schotti exemplum licet minus castigatum secuti, cum nullum aliud præsto fuerit: quem tamen textum emendatiorem adhuc exhibere licuisset, si opportunius nobis succurrissent excerpta, quæ sive apud Labbeum (x), sive apud Benedictinos (y) habentur. Verum ut huic incommodo quomodocumque occurreremus, exemplar nostrum dudum e prelo clatum cum memoratis excerptis

(a) *Pagi.* ad ann. 415, § 4.

(b) *Id.* ad ann. 335, §§ 5 et 6.

(c) *Jans.* August. tom. I, pag. 26, edit. Lovan. 1610.

(d) *Wastel.* tom. II, Vindic. lib. III, sect. 5, pagg. 563 seqq.

(e) *Labb.* concil. tom. III, pag. 363, edit. Ven. Labb.

(f) *Aug.* de gest. Pelag. capp. 14, 15, 16, 17 et 30.

(g) *Noris.* Hist. Pelag. lib. I, cap. 7, opp. tom. I, pagg. 74 seqq.

(h) *Garner.* Dissert. VI, cap. 3 ad Mar. Mercat. tom. I, pag. 354, sive in Append. August. pag. 248.

(i) *Pagi.* ad ann. 415, § 3.

(j) *Papebr.* Tract. prælim. ad tom. III, Act. SS. Mani pag. XXI.

(k) *Tillem.* Mem. eccl. tom. XIII, pag. 1008, not. 59 sur S. Augustin.

(l) *Nat. Alex.* Hist. eccl. sæc. V, cap. 3, art. 6, § 2, pag. 44.

(m) *Garner.* Dissertat. VI, cit. Append. August.

pag. 250, sub fin.

(n) *Hieron.* epist. 133, opp. tom. I, pag. 1019, edit. Veron., et Dial. contr. Pelag. lib. III, tom. II, pag. 767.

(o) *Oros.* Apolog. § 33.

(p) *Aug.*, de Nat. et grat. a cap. 13 usque ad 21 et a cap. 3 usque ad 13.

(q) *Schott.* præfat. ad Apolog. Oros. Bibl. PP. Paris. tom. XV, pag. 800.

(r) *Voss.* Hist. Pelag. lib. I, cap. 17.

(s) *Id.* de Hist. Lat. lib. II, cap. 14, pag. 218 seqq.

(t) *Noris.* Hist. Pelag. lib. I, cap. 7, pag. 76.

(u) *Garner.* in cit. Append. August. pag. 250, sub fin.

(v) *Tillem.* tom. XIII, pag. 1008, not. 59.

(x) *Labb.* Concil. tom. III, pag. 363 seqq. edit. Ven-Labb.

(y) *BB.* in Append. ad tom. X opp. S. August. pag. 79 seqq.

contulimus; quæque in iis notari digniora deteximus, ea inferius ad calcem inter emendanda descripsimus.

Sed in viam demum redeat oratio. Orosius itaque mense Decembri anni 415 degens adhuc in Palæstina, *incredibili desiderio* iter maturabat in Africam, ut ex Aviti epistola ad Palchonium (a) discimus: adeoque illinc in sequentis anni 416 verno tempore solvens, ad Augustinum ex conducto (b) perrexit. *Rediens*, inquit Gennadius (c), *reliquias beati Stephani primi martyris, tunc nuper inventas, primus intulit Occidentî.* Quod quidem antea tradiderat modo laudatus Avitus (d). Secum præterea detulit Hieronymi litteras ad Augustinum (e), nec non Herotis ac Lazari epistolam ad patres Africanos de Pelagio et Cælestio, *nefarîi prorsus et ab omnibus anathematizandi erroris auctoribus* (f). Ex oriente redux in Africam Orosius, *Historiarum libris septem* conscribendis, hortante ac præcipiente Augustino (g), manum admovit, quos et eidem sancto doctori nuncupavit. Hoc autem opus ab Orosio exaratum tradit Marcellinus (h), *Theodosio vii et Palladio cons.*, id est, anno 416. Auctor enimvero testatur (i) suos *Historiarum libros ab se inchoatos, quo tempore Augustinus perficiendo undecimo Civitatis Dei libro insistebat*, id est, anno 416, ut viri eruditi censuerunt (j): eosque confectis sequente anno 417, postquam scilicet Vallia Gothorum rex (k) *pacem optimam cum Honorio imperatore datis lectissimis obsidibus pepigit.* De qua temporis notatione videsis Baronium (l), sed potissimum Tillemontium (m). Porro suos *Historiarum* libros scripsisse Orosium dum in Africa degeret, testis est locuples ipsemet auctor. Etenim sub initium libri v hæc habet (n): *NUNC ME AFRICA tam libenter EXCEPIT, quam confidenter accessi: NUNC ME ISTA AFRICA EXCEPIT pace simplici, sinu proprio, jure communi.* Ad hæc, opere jam absoluto eadem in regione adhuc agens, coram allocutus esse Augustinum videtur. Nimirum initio (o): *Præceptis tuis parui*, ait, *beatissime pater Augustine.* Et in fine (p): *Explicui, inquit, adjuvante Christo, secundum tuum præceptum, beatissime pater Augustine, etc.* Neque aliter existimavit Tillemontius (q). Ex quibus ergo

intelligimus errasse omnino Pagium asserentem absque tabulis (r), hujusmodi opus fuisse in Hispaniis ab Orosio conscriptum. Porro confectis *Historiarum* libris atque Augustino exhibitis probatisque, ex Africa discedens Orosius anno 417 desinente, iter in Hispanias suscepit, secum ferens inter alia sancti Stephani protomartyris reliquias quas ab Avito acceperat, ut superius vidimus, Palchonio episcopo Bracarensi tradendus. Quo in itinere in insulam Minoricensem digressus, Magonæ parumper subsistit. Verum cum eo tempore Hispani obsiderentur a Gothis; *postquam illuc transvehi sicut desiderabat nequivit, remeare ad Africam denuo statuit*, ut ex litteris encyclicis Severi Minoricensis episcopi erudimur (s). Quid autem posthac Orosio acciderit, omnino incompertum.

Jam vero ut ad ejus *Historiam* sermo recurat, habitam fuisse illam apud veteres multo in pretio comperimus. Ea namque vix absoluta atque in vulgus educta, ejus auctor ferme statim laudibus ornatus perhibetur. Prosper sancti Augustini discipulus (t): *Orosius*, ait, *Hispanus presbyter, vir eloquens et historiarum cognitor claret: quæ quidem verba Gennadius exscripsit* (u). Anonymus auctor Africanus Prospero suppar, *virum eruditissimum Orosium historiographum* appellat (v). Sidonius varios ecclesiasticos scriptores recensens, Orosii copiam in dicendo ejusque facilem eloquentiam prædicat (x). Summus ecclesiæ antistes Gelasius (y): *Orosium*, inquit, *virum eruditissimum contlaudamus, qui valde nobis necessariam adversus paganorum calumnias ordinavit Historiam, mira que brevitate contexit.* Neque Orosium præterit Cassiodorus, qui eum *Christianorum temporum paganorumque collatorem* vocat (z). Recentiorum de hujusmodi opere Orosiano judicia mittimus. Ea videas, si lubet, a scriptore Anglico satis diligenter collecta (aa). Mittimus quoque verba facere de vocabulo sive *Hormesta* sive *Ormesta*, quo vulgo inscribuntur, teste Cangio (bb), in mss. codicibus septem nostri auctoris *Historiarum* libri: de eo siquidem omnium diligentissime Fabricius (cc), cujus tamen enarratis unum addendum, quod ex Withofio refert Gerdesius (dd). Cæterum li-

(a) Avit. epist. apud Baron. ad ann. 415, § 3, et D in Append. tom. VII, opp. Aug., pag. 2.

(b) Aug. epist. 161, num. 2, opp. tom. II, pag. 384.

(c) Gennad. de Vir. Illustr. cap. 39.

(d) Avit. epist. l. c.

(e) Hieron. epist. 134, opp. tom. I, pag. 1036.

(f) Aug. epist. 175, tom. II, pag. 617.

(g) Oros. procem. ad Hist. et lib. vii, cap. 43.

(h) Marcell. Chron. ad ann. 416, inter opp. Sirmond. tom. II, pag. 357, edit. Paris.

(i) Oros. procem.

(j) BB. præfat. ad tom. vii opp. Aug.

(k) Oros. Hist. lib. vii, cap. 43.

(l) Baron. ad ann. 414, § 14.

(m) Tillem. Mem. eccl. tom. XIII, pag. 698 et 7010, not. 62.

(n) Oros. lib. v, cap. 2.

(o) Id. procem.

(p) Id. lib. vii, cap. 43.

(q) Tillem. l. c. tom. XIII, pag. 698.

(r) Pagi. ad ann. 417, § 23.

(s) Sever. epist. apud Baron. ad ann. 418, § 46.

(t) Prosp. Chron. inter ejus opp. p. m. 428.

(u) Gennad. de Vir. Illustr. cap. 39.

(v) Anon. auct. de promiss. et prædict. part. II, cap. 33, num. 4, in Append. ad Prosp. opp.

(x) Sidon. lib. iv, epist. 3, inter opp. Sirmond. tom. I, pag. 932.

(y) Gelas. Decret. § 3 apud Fontanin. in append. ad antiqq. Hort. pag. 326.

(z) Cassiod. de Instit. divin. litter. cap. 17.

(aa) Thom. Pope Blount. Censur. célèbr. auct. pag. 290.

(bb) Cang. Glossar. Lat. vv. *Hormesta* et *Ormesta*.

(cc) Fabric. Bibl. med. et inf. Latin. tom. V, pag. 520.

(dd) Gerdes. Miscell. Groning. tom. II, fascic. 2, pag. 382.

cel navis haud careat ejusmodi Orosii opus, quos A viri doctissimi perspexere, Baronius passim, Scaliger in animadversionibus Eusebianis, Petavius in libris de doctrina temporum, Norisius in Cenotaphiis Pisanis aliique; et plurimi tamen, ut nuperi editoris verbis utar (a), apud omnes eruditos haberi solet, cum ob ipsius operis multijugem historiam, non inutili brevitate congestam et ad temporum rationem consulesque Romanos sollicitè digestam; tum vel maxime quod integris quos frustra jam quæripimus, magnis historiarum et annalium scriptoribus, atque in eo genere principatum tenentibus, auctor sit usus.)

Editionem Orosianæ historiæ prelo subjiciendam curavimus, quam omnium postremam Lugduni Bavorum publici juris fecit anno 1738 eruditissimus Havercampus; quippe quæ cum ad veteres codices vulgatos, tum ad iidem mss. et præsertim antiquissimam Longobardici bibliothecæ Florentinæ Mediceæ,

cujus mentio exstat apud Mabillonium (b), fuerit diligenter exacta. Unum est, quod animadvertendum existimamus. Nimirum, temporis cursum supputans Orosius, quem in sua Historia contexenda complexus, ab orbe condito usque ad suam ætatem deduxit, sic inquit (c): *Explicitus..... ab initio mundi usque in præsentem diem per annos VM. DC. XVIII*, id est, *quinquies mille sexcentos et duodeviginti*, etc. Sic exactiores veteres edidit (alii quidem nonnulli, numero uno transposito, haud bene præ se ferunt VM. DXC. XVIII, qui tamen numerum postremum XVIII probe retinent); sic item optime legerunt viri doctissimi, Baronius (d), Vossius (e), Pagius (f) ac Tillemontius (g). At Havercampus siglas numericas oculis fugientibus excurrens, rescripsit, *per annos mille sexcentos et septemdecim*, loco *decem et octo*. Quod quidem mendum haud nobis animadvertens quando typis committebatur Havercampi exemplar, nunc tollendum e nostro admonemus (h).

(a) *Haverc. præfat. ad Oros. sub fin.*

(b) *Mabill. de re diplom. lib. v, pag. 334.*

(c) *Oros. Hist. lib. vii, cap. 43, sub fin.*

(d) *Baron. ad ann. 414, § 43.*

(e) *Voss. lib. II de Hist. Latin. cap. 14, pag. 216.*

(f) *Pagi. ad ann. 417, § 23.*

(g) *Tillem. Mem. eccl. tom. XIII, pag. 1010, not. 42 sur S. Augustin.*

(h) *Oros. Hist. lib. vii, cap. 43.*

RATIO ORTHOGRAPHIÆ

In Orosii codice Longobardico et antiquissimo bibliothecæ Florentinæ mediceæ S. Laurentii,
Quam sequuntur alii duo codd. ejusdem Biblioth. et præsertim XXXV.

Arcerso
acquiesco
acquirō
adolescens
adolescentulus
affecto
afficio
affigo
afflatus
aggravatus
aggredior
agnosco
appeto
appono
apud
assertor
assidue
assiduus
assumo
assumptus
assurgo
attentatus
attestor
atque
Babylonem
Britannicum
Caius
Carthaginenses
catena
centurio
collatio
collisus
colloquor
commeatus
commuto
concio

Arcesso
adquiesco
adquirō
adolescens
adolescentulus
adfecto
adfficio
adffigo
adfflatus
adgravatus
adaggredior
adagnosco
adappeto
adappono
adapud
adassertor
adassidue
adassiduus
adassumo
adassumptus
adassurgo
adattentatus
adattestor
adatque
adBabylonem
adBritannicum
adCaius
adCarthaginenses
adcatena
adcenturio
adcollatio
adcollisus
adcolloquor
adcommeatus
adcommuto
adconcio

Ceconditio
delectus
dii, diis
Diocletianus
epistolæ
exin
existo
hæres
idololatRIA

iisdem
illatus
illecti
illius
illustris
immaturus
immensus
inmiscuo
induciæ
inquit
D intelligo
irrumpe
irruo
irruptus
lacrymæ
littus
Macedo
obfuscatus
Perdicca
prælium
proconsul
querela
saltem
sexcentesimus

scripsi

condicio
dilectus
di, dis
Dioclitianus
epistolæ
exim
exsisto
heres
idolatria (sic scribitur in
codd. 35 et 37)
eisdem
inlatus
inlecti
inlisus
inlustris
inmaturus
inmensus
inmiscuo
indutiæ
inquit
intellego
inrumpe
inruo
inruptus
lacrimæ
litis
Machedo (sed non semper)
obfuscatus
Perdica, et Perdicca
prælium
proconsules
querella
salim (sed non semper)
sescentesimus (sed non
semper)
scribsi